



הבקשה של טוראי רייס

בימים בהם אנו מציינים את יציאת מצרים, יום השואה ויום העצמאות, סיפור משפחתי קטן

את הבקשה כתב יהודה נדיבי, קצין קשר עברי, וזו לשונה:

הנידון: העלאת קרובי חיילים ארצה צי/6555 הטוראי י. רייס לכבוד מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית,

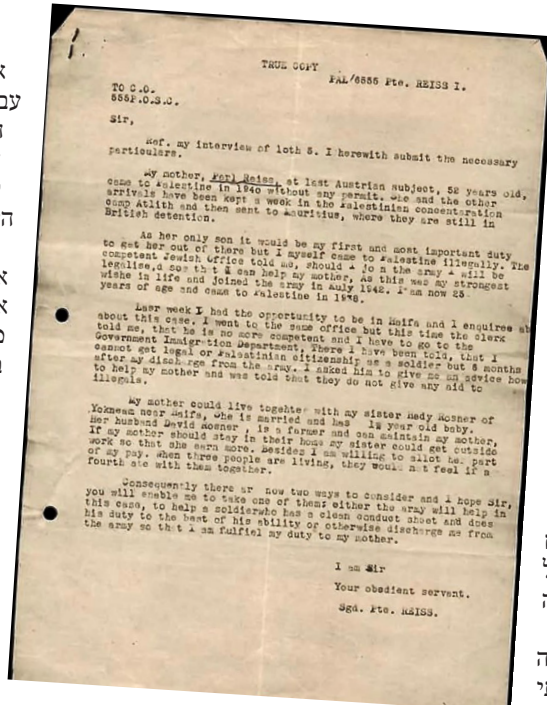
הנני מצרף בזה לידיעתכם העתק בקשה אשר הוגשה על ידי החייל הנ"ל למפקדו אשר העבירה אלי לפעולה. כמובן שאין מקום לדבר כלל ועיקר על שחרורו מהצבא בקשר עם המצב אשר בו נתונה אמו.

נכיר לכם תודה אם תואילו להודיעני מה ניתן להיעשות בכדי לעזור להנ"ל להשיג את מבוקשו.

לפי הסדר הרגיל צריכים היינו להעביר את הבקשה הזאת למחלקת העלייה של הממשלה אולם, אינני מאמין כי משם ייעזר בשל היותו בעצמו, במועדו, בלתי ליגלי.

אכיר לכם תודה עבור כל עזרה אשר תוכלו להגיש לאיש הזה ועבור תשובתכם המהירה.

יהודה נדיבי, קפטן, קצין הקשר העברי.



יציאת מצרים המודרנית התרחשה בחלקה הראשון של המאה ה-20. מצרים של אותה תקופה הלא היא גרמניה הנאצית ובראשה פרעה קטן השפם, לא הסתפקה רק בכנים בכורים אלא ביקשה להשמיר את כל היהודים מטף ועד זקן.

אבי ובני משפחתו, שהתגוררו בווינה בירת אוסטריה, נפוצו לכל עבר, נמלטים על נפשם מאימת הצורך החדש. כמו הרבה מילדי ישראל בשנות החמישים, דור שני לשואה, לא התעניינתי בהיסטוריה המשפחתית. שמות וסיפורים עברו ליד אוזני ולא נחתו. גם הורינו לא השתדלו להרחיב ולספר את הקורות אותם בזמן המלחמה. רק לפני כ-25 שנה, בעקבות אירוע משפחתי (וגם כי התבגרת יצאת) התחלתי להתעניין בקורות המשפחה. עקבתי כיצד נמלטו בני משפחתי הקרובים ממש לפני פרוץ המלחמה ובמהלכה, כל אחד והסיפור שלו. היחידה שדרכה הייתה עלומה עבורי הייתה סבתי פרל.

סבתי ואני היינו מאד קרובים. היא גרה בדירה קטנה ביד אליהו בתל אביב. נהגתי לבקר אותה בכל יום שישי בצהריים מיד לאחר בית הספר, שם הכנו ביחד ארוחת צהרים. את המומחיות המפורסמת שלי להכנת לטקס (לביבות תפוחי אדמה) למדתי אצלה. אחרי זה שיחקנו קלפים - רמי או מלחמה. לרוב ניצחתי, כי זאת הייתה דרכה להעביר אלי כמה מטבעות של דמי כיס מקצבתה הקטנה. היא דיברה רק גרמנית ואני דיברתי רק עברית, אבל הצלחנו לשוחח ולהבין זה את זה בצורה מושלמת. היא נפטרה כאשר הייתי סטודנט בחיפה.

היא מעולם לא סיפרה לי על הקורות אותה במלחמה. ידעתי כי עלתה באוניית מעפילים לא לגאלית שנתפסה על ידי הבריטים, נכלאה בעתלית ונשלחה למאוריציוס. סיפור חייה בתקופה זו נשאר עלום עבורי.

הנה לפני כשנה וחצי הגיע אלי הודעת דואר אלקטרוני מאדם שהזדהה כאספן של

פריטי נוסטלגיה. הוא הפנה אותי לטור שפרסמתי בעיתון זה לפני כשמונה שנים לזכר אבי ("קרמשניט וינאי", א-להכפר גיליון 222 יוני 2013), ולפוסט שפרסם בפייסבוק על שני מסמכים שהתגלגלו לידי.

וכך כתב האספן בפייסבוק (עם מספר קיצורים):

מי אתה טוראי רייס?
מכתב בשפה העברית, משנת 1944 נכתב בזמן מלחמת העולם השנייה מהצבא הבריטי. המכתב נשלח אל מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית והוא נכתב כדי להעלות קרובי חיילים ארצה.

המכתב נכתב במחנה סרפנד (צריפין). המחנה הוקם בשנת 1917 כבסיס של הצבא הבריטי. במכתב בקשה לעזרה של העלאת משפחתו ואף שחרור מהצבא. אמו הייתה חולה ככל הנראה.

מעניין מאוד, ממשיך אספן, אם משפחתו אכן עלתה, מעניין מי היה אותו חייל עברי ומה היה סיפור החיים שלו בארץ. אני מאמין שהוא היה חלק מהתקומה של מדינת ישראל. מעניין גם מי היה יהודה נדיבי, כותב המכתב.

ידוע לי ששם החייל התחיל באות י. שם משפחת החייל היה רייס. אחותו של החייל הייתה הגברת הדי רוזנר, שהייתה נשואה לדוד רוזנר, שעסק בחקלאות. להדי ולדוד הייתה בת משותפת. להבנתי האם פרל הייתה במחנה מעצר במחנה מאוריציוס.

האספן סיים את הפוסט שלו בבקשה לשיתופים ולעזרה בחיפושים אחרי בני משפחת רייס.

כחייל, אלא רק שישה חודשים אחרי השחרור מהצבא. ביקשתי ממנו שיעץ לי איך אוכל לעזור לאמא שלי, והוא אמר לי שהם לא עוזרים לאנשים בעלי מעמד לא חוקי.

אמא שלי יכולה לגור עם אחותי הדי רוזנר מיוקנעם שליד חיפה. היא נשואה ויש לה תינוק בן שנה. בעלה, דויד רוזנר הוא חקלאי ויכול לפרנס את אמא שלי. אם אמא שלי תגור אצלם, אחותי תוכל לצאת לעבוד ולהרוויח יותר. חוץ מזה אני מוכן להקצות לה חלק מהמשכורת שלי. בבית שבו גרים שלושה אנשים הם לא ירגישו אם יגור אתם אדם רביעי.

לפיכך, יש עכשיו שתי אפשרויות לשיקולך, ואני מקווה, אדוני, שתאפשר לי לקבל אחת מהן. או שהצבא יעזור במקרה הזה לחייל עם גיליון התנהגות נקי שממלא את חובתו כמיטב יכולתו, או לחילופין, שחרר אותי מהצבא כדי שאוכל למלא את חובתי לאמי.

על החתום,
עברך הנאמן,
טוראי רייס.

•••

הפנייה הנרגשת של אבי כנראה לא עזרה. היהודים שגורשו למאוריציוס נשארו שם עד סוף מלחמת העולם השנייה. רק לאחר מכן אפשרו להם לעלות ארצה, ובשנת 1947 נחתה סבתי בארץ ישראל, וכאמור התגוררה ביד אליהו בדירה עירונית עד יום מותה.

להלן תרגום מכתבו של אבי באדיבותה של ידידתי עופרה:

לכבוד
C.O
555 P.O.S.C
אדוני,

בקשר לראיון שלי בעניין 5 loth הריני מצרף את הפרטים הנחוצים.

אמי, פרל רייס, שאזרחותה האחרונה הייתה אוסטרית, בת 52, הגיעה לפלשתינה ב-1940 ללא אישור כניסה. היא ושאר האנשים שהגיעו אתה הוחזקו במשך שבוע במחנה הריכוז הפלשתיני בעתלית ואחר כך נשלחו למאוריציוס, שם הם עדיין מוחזקים במתקן כליאה בריטי.

כבנה היחיד זו חובתי הראשונה במעלה והחשובה ביותר להוציא אותה משם, אבל גם אני הגעתי לפלשתינה באופן בלתי חוקי. בסוכנות היהודית אמרו לי שאם אתגייס לצבא אזכה למעמד חוקי וכך אוכל לעזור לאמא שלי. כיוון שזה הרצון החזק ביותר שלי בחיים, התגייסתי לצבא ביולי 1942. אני בן 25 עכשיו והגעתי לפלשתינה ב-1938.

בשבוע שעבר הזדמן לי להיות בחיפה וביררתי בנוגע למקרה הזה. ניגשתי לאותו משרד, אבל הפעם הפקיד אמר לי שהוא כבר לא יכול לעזור ושאני צריך לגשת למחלקת ההגירה הממשלתית, ושם אמרו לי שאני לא יכול לקבל מעמד חוקי או אזרחות פלשתינית



אבי יצחק קורט רייס עם אמו, סבתא פרל ובת דודתי חנה

•••

נרגש עניתי מיד לפנייה:

כל האנשים המפורטים הם בני משפחתי. הכותב קורט יצחק, זה אבי. פרל היא סבתי, והדי דודתי. בברכה, טוביה ארו (רייס).

•••

המסמך השני שצורף לפוסט היה מכתב של אבי שנכתב בשפה האנגלית משנת 1944.